herpy

GEKONY

## African whole-toed gecko

# *Holodactylus africanus*

Niewielki, nocny gekon naziemny z suchych regionów wschodniej Afryki, o dużych oczach i ruchomych powiekach, długich pazurach na palcach oraz grubym, krótkim ogonie, w którym magazynuje tłuszcz. Sam kopie sobie kryjówki i żywi się głównie termitami. Gatunek jest rzadko spotykany w terrariach i istnieje niewiele opisanych doświadczeń z jego utrzymania.

Rodzina: Eublepharidae  Dawna nazwa: *Holodactylus aculeatus*

### NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

#### ZWIERZĘ

| | |
|---|---|
| Wielkość dorosłego osobnika | **6-11 cm**<br>długość całkowita z ogonem |
| Długość życia | **10-15 lat** |
| Aktywność | **W nocy** |
| Tryb życia | **Naziemny i kopiący nory** |
| Środowisko | **Półpustynia i sawanna** |
| Trudność | **Średnio zaawansowany** |

#### HODOWLA

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **60 × 40 × 30 cm**<br>D × S × W dla 1 dorosłego osobnika |
| Temperatura w dzień | **27-30 °C** |
| Miejsce wygrzewania | **33-35 °C** |
| Temperatura w nocy | **18-20 °C** |
| Wilgotność | **30-40%** |
| Woda | **Miska z wodą** |
| UVB | **Zalecane**<br>Strefa Fergusona 1 |
| Pokarm | **Owady** |
| Utrzymanie | **Pojedynczo** |

#### ROZMNAŻANIE

| | |
|---|---|
| Rozmnażanie | **Jajorodny** |
| Wielkość zniesienia | **1-2 jaj** |
| Inkubacja | **45-60 dni**<br>przy 26-28 °C |

#### OCHRONA I FORMALNOŚCI

| | |
|---|---|
| CITES | **Niewymieniony** |
| Załącznik unijny | **Niewymieniony** |
| IUCN | **Najmniejszej troski (LC)** |

## O gatunku

*Holodactylus africanus* to niewielki gekon o dużej, okrągłej głowie, smukłym ciele i krótkim, grubym ogonie. Podobnie jak inne gatunki z rodziny Eublepharidae ma ruchome powieki, więc nie musi zlizywać brudu z oczu, jak robi to wiele innych gekonów. Palce są długie i smukłe i nie mają rozszerzonych lamelek przylgnych, znanych u gekonów wspinających się, za to mają długie, mocne pazury. Nazwa rodzaju pochodzi od greckich słów holos, cały, i daktylos, palec.

Podstawowe ubarwienie jest jasnobrązowe do beżowego, z ciemnobrązowymi poprzecznymi pasami, które mogą mieć fioletowe odcienie, a powieki są żółte. Wzdłuż grzbietu może biec słaby, białawy pasek, a brzuch jest biały do jasnożółtego. Dorosłe osobniki osiągają zwykle 6-8 cm, a pojedyncze dorastają do 11 cm. Samce nie mają porów przed kloaką.

Gatunek został opisany w 1893 roku przez Oskara Boettgera na podstawie zwierząt z Somalii. Bywał też podawany jako *Hoplodactylus africanus* i *Holodactylus aculeatus*, ale obowiązującą nazwą jest *Holodactylus africanus*.

Ma opinię zwierzęcia gryzącego mocno, a w części Somalii ludzie się go boją, bo podobno ugryzienie jest jadowite i powoduje rozpad skóry. To nieprawda. Zwierzę nie jest jadowite, ale potrafi zacisnąć szczęki i nie puszczać.

O tym gatunku w niewoli napisano niewiele. Opieka opisana w tym poradniku opiera się na nielicznych dostępnych opisach, uzupełnionych doświadczeniami z pokrewnymi gatunkami z tej samej rodziny.

## Występowanie i środowisko

Gatunek występuje we wschodniej Afryce: w Etiopii, Somalii, Kenii i północno-wschodniej Tanzanii. Miejscem typowym jest Abdulla w Somalii. Możliwe, że dociera też do Dżibuti, ale nie zostało to potwierdzone.

Stanowiska są rozproszone na dużym, słabo zaludnionym obszarze, więc dane o liczebności gatunku są niepewne. Uważa się jednak, że jest pospolity i dobrze się przystosowuje w miejscach, w których żyje.

> **Naturalny zasięg:** Etiopia, Kenia, Somalia i Tanzania.

### ŚRODOWISKO

*Holodactylus africanus* żyje na suchych obszarach: w półpustyniach, suchych zaroślach i zakrzewionej sawannie, na terenach pagórkowatych i zboczach gór na wysokości około 200-1 200 m n.p.m. W Tanzanii znaleziono go także na terenach trawiastych, gdzie występuje razem z pasącymi się zwierzętami. Znika z terenów, na których trawa jest koszona.

Gekon jest nocny i prowadzi naziemny tryb życia. W ciągu dnia odpoczywa w norach, które sam wykopuje w ziemi, a w nocy poluje na termity i inne małe stawonogi. W grubym ogonie magazynuje tłuszcz, z którego może korzystać w porze suchej. Klimat jest gorący i suchy, a powietrze w norach jest zwykle wilgotniejsze i chłodniejsze niż na zewnątrz. To właśnie to połączenie ciepłych, suchych powierzchni i wilgotniejszej kryjówki terrarium powinno naśladować.

## Hodowla

### TERRARIUM

Jedno dorosłe zwierzę potrzebuje niskiego terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 40 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Mała grupa hodowlana z jednym samcem i dwiema samicami potrzebuje co najmniej 90 cm długości i większej powierzchni dna. Powierzchnia dna jest najważniejsza, ponieważ gekon żyje na ziemi i się nie wspina.

Jako podłoże stosuje się piasek lub mieszankę piasku i ziemi, o grubości co najmniej 8-10 cm, aby zwierzę mogło kopać własne korytarze. Połóż kamienie i korę korkową jako kryjówki i ustaw co najmniej dwie w różnych końcach terrarium, jedną po ciepłej, a drugą po zimnej stronie. Dodatkowo zapewnij wilgotną kryjówkę z wilgotnym włóknem kokosowym lub mchem, które wymieniaj co tydzień, żeby nie pleśniały. Pomaga to podczas linienia i służy też do złożenia jaj.

Nigdy nie trzymaj razem samców. Jednego samca można trzymać z dwiema samicami, jeśli jest dość miejsca i kryjówek. Terrarium musi mieć wentylację, ale podłoże nie może być mokre.

### TEMPERATURA

W dzień w terrarium powinno być 27-30 °C, z ciepłym miejscem o temperaturze około 33-35 °C pod niską lampą grzewczą na jednym końcu. Na drugim końcu ma być chłodniej, aby zwierzę mogło samo wybierać.

W nocy temperatura powinna spadać do 18-20 °C. Nocny spadek jest zdrowszy niż stałe ciepło. Nie używaj kolorowych lamp nocnych. Mierz temperaturę zarówno na powierzchni, jak i w kryjówkach, cyfrowym termometrem lub termometrem na podczerwień, a źródło ciepła steruj termostatem. Jeśli zwierzę nie je albo przez kilka dni ciągle się zakopuje i znika, temperatura może być nieprawidłowa.

### WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza w samym terrarium powinna być niska, około 30-40 % w ciągu dnia, tak aby powierzchnia podłoża była sucha. Wilgoć zapewnia natomiast wilgotna kryjówka, w której zwierzę może odpoczywać i linieć. Podczas linienia i składania jaj można lekko zraszać miejscowo, ale nie zraszaj całego terrarium, bo stale mokre podłoże powoduje grzybicę i problemy ze skórą.

Postaw małą, płytką miseczkę ze świeżą wodą na zimnym końcu i zmieniaj wodę codziennie. W naturze gatunek prawdopodobnie część płynów czerpie z pokarmu i z wilgotniejszych nor. Pilnuj, żeby linienie przebiegało w całości.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

### OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i przez większą część dnia się ukrywa. Dobrym punktem wyjścia jest stały rytm dobowy z około 12-14 godzinami światła latem i 10-12 godzinami zimą.

Zalecane jest słabe światło UVB, także dla tego nocnego gatunku, ponieważ wspiera gospodarkę wapniową. Użyj słabej świetlówki dla gatunków cieniolubnych (strefa Fergusona 1) nad ciepłym końcem i zapewnij dużo cienia i kryjówek, aby zwierzę nie było zmuszone przebywać w świetle. Jeśli UVB nie jest stosowane, pokarm należy posypywać wapniem z witaminą D3.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

### ŻYWIENIE

W naturze *Holodactylus africanus* żywi się głównie termitami, uzupełnianymi chrząszczami, pająkami i innymi małymi stawonogami. Termity trudno zdobyć, więc zastępczym pokarmem są małe, miękkie owady odpowiedniej wielkości: małe świerszcze, karaczany argentyńskie i mączniki. Owady powinny być mniejsze niż odległość między oczami zwierzęcia i należy je karmić pożywną dietą, zanim zostaną skarmione.

Młode zwierzęta dostają pokarm codziennie, a dorosłe co drugi lub trzeci dzień wieczorem, tyle, ile zjedzą w około 15 minut. Obserwuj ogon: powinien być gruby, ale nie grubszy od szyi, a ogon, który chudnie, jest sygnałem ostrzegawczym. Posypuj owady wapniem przy większości karmień, a od czasu do czasu multiwitaminą. Nie zostawiaj żywych owadów w terrarium na noc, bo mogą podgryzać zwierzę podczas snu.

Larwy barciaka większego i inne tłuste owady podawaj tylko jako rzadki przysmak. Nie łap owadów w ogrodzie na pokarm.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

### ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

To spokojny, ale skory do gryzienia gatunek, który najchętniej pozostaje w spokoju. Ugryzienie może być mocne, a zwierzę potrafi zacisnąć szczęki. Nie jest to niebezpieczne, ale boli, a ranę trzeba przemyć. Dlatego bierz go na ręce tylko wtedy, gdy to konieczne, i na krótko. Ten gatunek jest bardziej zwierzęciem do obserwowania niż do trzymania w ręce.

Daj nowym zwierzętom dwa tygodnie spokoju, zanim ich dotkniesz. Zawsze podtrzymuj ciało i ogon i nigdy nie chwytaj za ogon, ponieważ może zostać odrzucony. Trzymaj zwierzę blisko podłoża, bo jeśli skoczy, łatwo spadnie. Samców nie wolno trzymać razem, natomiast samiec z dwiema samicami może mieszkać w przestronnym terrarium z wieloma kryjówkami. Jeśli zwierzę jest trzymane samotnie, nie ma ryzyka walk.

## Rozmnażanie

### DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Określanie płci nie zostało opisane dla tego gatunku w niewoli. Samce nie mają porów przed kloaką, więc metoda stosowana u wielu innych gekonów nie działa. Samce pokrewnych gatunków mają wyraźne wybrzuszenie z kieszeniami hemipenisów u nasady ogona i właśnie na to można zwracać uwagę. Wiek i masa ciała do rozrodu nie zostały udokumentowane. Poczekaj, aż samica będzie w pełni dorosła i w dobrej kondycji, zanim zostanie przeznaczona do rozrodu.

### GODY I KOPULACJA

Gatunek był rozmnażany w niewoli, ale nie udokumentowano sezonu godowego ani okresu spoczynku. Samica szuka miejsca na złożenie jaj kilka tygodni po kopulacji. W naturze większość gatunków z suchych regionów rozmnaża się w porze deszczowej, więc chłodniejszy i suchszy okres zimą, po którym następuje więcej pokarmu i trochę więcej wilgoci, może być sposobem na rozpoczęcie sezonu. Wpuść samca do samicy i zabierz go z powrotem, jeśli pojawi się niepokój. Utrzymuj samicę w dobrej kondycji i podawaj jej wapń przez cały sezon.

### SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica zwykle składa po dwa jaja i zakopuje je w wilgotnym, luźnym piasku. Skorupa jaja jest cienka i miękka, więc z jajami trzeba obchodzić się ostrożnie. Liczba zniesień w roku nie została udokumentowana. Ustaw w terrarium pojemnik do składania jaj lub wilgotną kryjówkę z wilgotnym piaskiem lub włóknem kokosowym. Pilnuj, aby samica nie chudła, i podawaj jej wapń oraz dużo owadów przez cały okres. Unikaj nadmiernego rozmnażania tej samej samicy.

### INKUBACJA

Informacji o inkubacji jest niewiele. W temperaturze 26-28 °C i przy wilgotności powietrza około 60 % jaja zwykle wykluwają się po 45-60 dniach. Ostrożnie wykop jaja razem z odrobiną otaczającego piasku i połóż je bez obracania w zamkniętym pojemniku z otworami wentylacyjnymi i lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem. Utrzymuj stałą temperaturę. Nie udokumentowano, czy temperatura decyduje o płci.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

### ODCHÓW MŁODYCH

Młode są bardzo małe, ale same polują krótko po wykluciu. Trzyma się je pojedynczo w małym pojemniku z ręcznikiem papierowym lub wilgotnym podłożem, z kryjówką i wilgotną kryjówką. Dostają codziennie muszki owocówki i świeżo wyklute świerszcze posypane wapniem, a wielkość ofiar zwiększa się wraz z ich wzrostem. Regularnie je waż i przenieś do większego terrarium, gdy podrosną.

## Zdrowie i częste błędy

Nie ma informacji specyficznych dla gatunku dotyczących chorób. Typowe problemy u pokrewnych, nocnych gekonów naziemnych to:

- Za mało wapnia i witaminy D3, co powoduje miękkie kości, krzywe kończyny i drżenie. Posypuj owady i zapewnij słabe UVB.
- Resztki skóry, które zostają na palcach i końcu ogona, jeśli nie ma wilgotnej kryjówki. Delikatnie zmiękcz je letnią wodą i usuń.
- Stale mokre podłoże i słaba wentylacja, które powodują grzybicę i problemy ze skórą.
- Otyłość, jeśli zwierzę jest karmione zbyt często, i wychudzenie, jeśli nie je. Ogon powinien być gruby, ale nie grubszy od szyi.
- Utrata ogona po braniu na ręce lub walkach.

Zdrowe zwierzę ma błyszczące oczy, pełny ogon i dobry chwyt. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je przez kilka tygodni lub wydaje się apatyczne.

### Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.